

3.7.2021

Lausunto: Ehdotus kansalliseksi aineettomien oikeuksien strategiaksi

Tampereen yliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua tätä kansallisesti tärkeää strategiaehdotusta koskien.

Yleisiä huomioita

Tampereen yliopisto kannattaa yhtenäisemmän kansallisen strategian valmistelun. Näemme sen olevan tarpeen, kun halutaan tehdä toiminnasta tavoitteellisempaa, varmistaa TKI-työn tulosten tehokkaampi hyödyntäminen ja päästä osalliseksi mahdollisiin tuottoihin tehtyjen panostusten mukaisesti.

Strategiaehdotus on hyvin taustoitettu ja siinä on huomioitu keskeisiä aineettomia oikeuksia koskevia seikkoja. Se on luonteeltaan yleisluontoinen, tämä luo haasteen siitä, että siinä jätetty pois monien Suomen kilpailukyvyyn kannalta merkittävien toimialojen erityispiirteiden tarkempi käsittely (esimerkiksi bio- ja lääketiede, sekä koneenrakennus).

Ehdotetun strategian tulisi keskeisten linjausten ja toimenpiteiden osalta varmistaa se, että Suomen kansainvälinen kilpailukyky kehittyy merkittävästi nykyisestä, ja tähtää siihen, että Suomi muodostaa nyt ja jatkossa edistyksellisen ja tavoitteellisen, kansainvälisesti kilpailukykyisen ja houkuttelevan IP-ympäristön kaikille toimijoille – yrityksille, yhteisöille ja yksityishenkilöille. Näemme, että ehdotus pääosiltaan täyttää tätä tarvetta.

Tampereen yliopisto näkee:

- On useita perusasioita, jotka olisi ensisijaisesti saatava kuntoon osana strategian toimeenpanoa. Näitä perusasioita käsittelemme jäljempänä tarkemmissa huomioissamme.
- Ehdotus toistaa monia jo pitkään esillä ollutta asiaa. Se kertoo näiden asioiden tärkeydestä. Näemme, että nuo (miltei ikuisuus-) asiat on saatava kuntoon. Samalla haluamme korostaa, että Suomen on samalla pyrittävä seuraavalle, kunnianhimoisemmalle tavoitetasolle – kyse on yhdestä olennaisimmasta kansainvälisen kilpailukykymme peruspilarista. Siksi ehdotamme kokonaisvaltaista tavoitetaso tarkistamista.
 - Tähän liittyy läheisesti huomiomme siitä, että strategian toimenpiteistä osa on selkeästi strategisia, osa taas sangen yksityiskohtaisia - jopa tällaiseen strategiaan kuulumattomia.

Tarkemmat huomiomme korkeakouluja koskien

- Strategiaehdotuksen olisi hyvä linkittyä vahvasti yliopistojen kolmannen tehtävään ja terävöittää sen tarkoitusta ja perimmäistä logiikkaa, tässä yhteydessä olisi hyvä tilaisuus tehdä näin.
- Strategiassa on otettu huomioon korkeakoulut ja tutkimuslaitokset melko suppeasti, Erityisesti tietotaidon ja tutkimuksen hyödyntämisen keskeisiä seikkoja korkeakouluissa ei ole huomioitu selkeästi. Korkeakouluilla on kuitenkin käytännössä merkittävä rooli yhteiskunnassa IP:n luojana sekä uusien osaajien kouluttajana,
- Ehdotuksessa on jäänyt vähemmälle huomiolle korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten nykyinen keskittyminen palvelemaan yrityksiä sopimustutkimuksessa, mikä on vaikuttanut olennaisesti tutkimuksen itsenäisen kaupallistamisen määrään ja intensiteettiin.

3.7.2021

- Ehdotuksessa todetaan (kohta 5.2), että yliopistojen osaaminen on rajallista – tätä pidämme ainakin osin virheellisenä toteamuksena. Merkittävä määrä yliopistojen toimintarajapinnasta nojaa sopimustutkimukseen, joka taas sisältää yhtenä keskeisenä asiana IP-asiat - taustatiedot/materiaalit sekä tulokset ja näiden hyödyntämisen ja jopa suojaamisen.
 - Esimerkiksi Tampereella siirretään merkittävä määrä keksintöjä tai muita oikeuksia kolmansille osapuolille osana sopimustutkimus- ja kaupallistamistoimintaa.

Tässä on hämärtynyt se, mitä tapahtuu eri tahoilla ja missä tilanteessa yliopistot ovat. Uskomme, että potentiaalisia kaupallistamismahdollisuuksia on jäänyt paljon hyödyntämättä, mutta sen syynä ei ole aineettomien oikeuksien tunteminen olisi tuntematonta tai että yliopiston prosessit eivät olisi selkeitä tai tiedostettuja.

Eräs todellinen syy on se, että yliopistojen relevantit tutkimusalueet on nykyisin suunnattu palvelemaan merkittävilta osin yritysten sopimustutkimuksen tarpeita. Tämä osin rajoittaa korkeakoulujen omaa itsenäistä kaupallistamistoimintaa.

- Korkeakouluissa syntyvät kaupallistamispotentiaalia omaavan tutkimuksen tulokset ovat luovutusrajoitusten alaisia. Niiden itsenäinen kaupallistaminen ei ole välttämättä mahdollista, koska asiassa on otettava huomioon rahoittavien yritysten intressit. Yritykset voivat olla haluttomia myöntämään oikeuksia yliopistoille tulosten itsenäiseen kaupallistamiseen – osin tai kokonaan. Mikäli tähän halutaan muutos, niin asia edellyttää merkittäviä muutoksia korkeakoulujen rahoitusmalleihin, sekä yritysten yhteistyön toimintamalleihin.
- Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tietotaidon ja oikeuksien siirtotavat ovat eri yhteyksissä moninaiset, ne ovat vahvasti IP-intensiivisiä ja kehittyvät jatkuvasti vastaamaan yhteiskunnan toimijoiden vaatimuksia. Toiminnot ovat pitkälti keskittyneet palveluiden tuottamiseen, mutta tulosten itsenäinen kaupallistaminen on jäänyt isossa kuvassa vähemmälle huomiolle - ehdotuksen tulisi tunnistaa tämä tosiasia nykyistä paremmin.
 - Tampereen yliopiston kymmenet eri tutkimusryhmät tekevät laajamittaista ja tiivistä yhteistyötä globaalien yritysten strategisesti merkittävien hankkeiden parissa. Näillä tutkimusryhmillä ja heidän tukipalveluillaan on käytännössä hyvä osaaminen aineettomien oikeuksista tutkimuksen osalta. Merkittävänä yleisenä kehittämisen kohteena tulisi olla kaupallisen arvon määrittely ja hinnoittelu.
- Yhtenä toimenpiteenä esitetään, että *"merkittävällä joukolla yrityksiä on oma IPR-strategia"*. Samalla pidämme tärkeänä sitä, että jokaisella korkeakoululla ja tutkimuslaitoksella on oma IPR-strategia. Voisi olla perusteltua linjata kyseinen strategia kansallisella tasolla jopa yhteismitalliseksi – näin tilanne selkiytyisi ja yksinkertaistuisi yhteiskunnan muiden toimijoiden näkökulmasta.
- Nykyinen lainsäädäntö pakottaa korkeakoulut sopimaan henkilöstönsä kanssa perusasioista tapauskohtaisesti, mikä on resurssien epätarkoituksenmukaista käyttöä ja aiheuttaa samalla epäyhtenäisiä toimintatapoja ylitse korkeakoulujen. Sisäiset oikeuksien siirrot ja opetusmateriaaleihin liittyvät määrittelyt ovat tästä edustavia esimerkkejä.

3.7.2021

- Mielestämme tarvittaisiin kansallinen linjaus, jolla yliopistot ja korkeakoulut saavat suoraan rinnakkaiset oikeudet syntyneisiin aineistoihin, materiaaleihin ja opetusmateriaaleihin.
 - Työsuhtekeksintölakia ja korkeakoulujen keksintölakia olisi hyvä tuoda lähemmäs toisiaan.

Tarkemmat yleisemmät huomiot

- Lainsäädännön tärkeydestä tahdomme nostaa esille yhden käytännön esimerkin kiusallisesta ja sujuvaa toimintaa haittaavasta säädännöstä. Nykyinen EU lainsäädäntö on hankala, kun näytteitä tai tietoa lähetetään EU:n ulkopuolisiin maihin kuten USA:n. Tämä on yksi asiakokonaisuus, johon tarvittaisiin lainsäädännöllistä tukea.
- Strategiaehdotuksessa on käsitelty Suomen strategiselle kilpailukyvyllä relevantteja aloja varsin suppeasti. Ehdotuksen tulisi ottaa selkeästi huomioon kansallisesti tärkeitä ja kansainvälisesti merkittäviä osaamisalueita, joilla syntyvien tulosten kaupallistamiseen on mielekästä käyttää merkittäviä kansallisia panostuksia.
 - Suomelle strategisesti tärkeät osaamisalueet vaatisivat aluekohtaisen analyysin ja toimenpiteet koska tarvitaan myös osamiskäyttöalakohtaista tukea ja järjestelyjä. Kokemuksemme osoittaa, että nämä tukitarpeet vaihtelevat hyvin merkittävästi eri substanssialoilla.
 - Esimerkkeinä bio- ja lääketieteet tai rokotetutkimus.
- Toimenpide 5.3.2 on irrallinen ja suppeasti kuvattu, olisi tarpeen kuvata, mitä oikeasti haetaan ja miksi tällainen kannattaa tehdä. Muita konkreettisia toimenpideehdotuksia voisivat olla esimerkiksi sopimuskirjastojen valmistelut ja osuvimpien tukipalveluiden määrittely. Korkeakoulujen nykyinen aineettomiin oikeuksiin liittyvien tukipalveluiden rakenne ja työn allokointi on kokonaisuus, joka vaatii ajanmukaistamista.

Yleissitovat ja yhtenäiset toimintatavat

- Tutkimusta koskevia oikeuksien siirtoja varten tarvittaisiin yleissitovat sopimukset, jotka olisi hyvä linjata koskemaan koko korkeakoulukenttää. Nyt käytänteet ovat jopa korkeakoulukohtaisia ja tämä vaikeuttaa toimintaa yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa. Esimerkiksi Tampereen yliopisto on neuvotellut yhdessä professoriliiton kanssa yleissitovan oikeuksiensuosiintopimuksen sopimustutkimukseen. Professoriliiton puheenjohtajan mukaan tätä samaa sopimus pohjaa tulisi käyttää kaikissa Suomen korkeakouluissa.
- Pidämme Digivisio 2030 työtä ja sopimusta rohkaisevana esimerkkinä kyvystä linjata asioita laajasti ja saada vaikeita yhteiskunnallisesti tärkeitä asioita ratkaistua pragmaattisesti. Samaan on mahdollisuus myös kansallista aineettomia oikeuksia koskevan strategian toimeenpanossa ja yleissitovien opetusmateriaalien käyttöoikeussopimusten ja tutkimuksen oikeuksiensuosiintopimusten valmistelussa ja käyttöönotossa.
- Ehdotamme, että tutkimuksen kaupallistamistoiminnan tueksi valmistellaan erillisenä task force -työnä yhtenäiset käytännön linjaukset, miten ja millaisilla ehdoilla korkeakouluissa aikaansaatuja aineettomia

3.7.2021

oikeuksia luovutetaan ulkopuolisille toimijoille kaupallisesti hyödynnettäväksi. Tällaiset linjaukset voivat tehdä koko korkeakoulukenttää läpileikkaavasta toiminnasta nykyistä ennakoivampaa ja Suomesta vieläkin kiinnostavamman sijoituskohteen. Nykyinen malli, jossa kukin korkeakoulu määrittelee linjaukset erikseen ei ole millään tavalla tarkoituksenmukainen.

Lopuksi

Olemme kansainvälisissä ranking-mittauksissa korkealle listattu yliopisto-yritys -rajapinnan osaaaja. Mielellämme kävisimme tarkemmin läpi havaintojamme valmistelutyöryhmän kanssa pienryhmässä keskustellen, sekä näihin liittyviä muita näkökulmia ja kokemuksiamme lomien jälkeen elo-syyskuussa. Uskoisimme, että keskustelujen kanssa strategiasta olisi mahdollista tehdä vieläkin tavoitteellisempia ja käytännön toimintaa palveleva.